

PATVIRTINTA

Akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“
Kokybės, aplinkosaugos ir saugos darbe
direktoriaus

2011 m. liepos 29 d. įsakymu
Nr. TV1 (1.2-1)-207

CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO INSTRUKCIJA

CS-1

2 leidimas

2011 m.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. PASKIRTIS

Supažindinti akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“ (toliau – Bendrovė) darbuotojus su gyventojų teisėmis ir pareigomis civilinės saugos srityje, suteikti reikiamų civilinės saugos žinių, kaip pasirengti galimoms ekstremalioms situacijoms, kaip elgtis joms gresiant ar susidarius [3.5*].

2. TAIKYMAS

Pagal šią instrukciją turi būti mokomi ir atestuojami visi Bendrovės darbuotojai išskyrus Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytos kategorijos asmenis [3.2], kurie mokomi ir jų kvalifikacija civilinės saugos srityje tobulinama Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento ugniagesių gelbėtojų mokykloje ir Apskritis priešgaisrinėje gelbėjimo valdyboje pagal nustatytas civilinės saugos mokymo programas [3.3; 3.4].

3. ŠALTINIAI

3.1. Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatymas, 1998 m. gruodžio 15 d. Nr. VIII-971 (Žin., 1998, Nr. 115-3230; 2000, Nr. 61-1805; 2003, Nr. 73-3351; 2004, Nr. 28-872, Nr. 163-5941; 2006, Nr. 72-2691; 2009, 159-7207).

3.2. Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 718 (Žin., 2010, Nr. 69-3443).

3.3. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2010 m. lapkričio 18 d. įsakymas Nr. 1-323 „Dėl Apskričių priešgaisrinių gelbėjimo valdybų civilinės saugos mokymo programų patvirtinimo“ (Žin., 2010, Nr. 138-7091).

3.4. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2011 m. sausio 6 d. įsakymas Nr. 1-6 „Dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ugniagesių gelbėtojų mokyklos civilinės saugos mokymo centro civilinės saugos mokymo programų patvirtinimo“ (Žin., 2011, Nr. 5-192).

3.5. Ūkio subjektų, kitų įstaigų darbuotojų tipinė civilinės saugos mokymo programa, patvirtinta Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 1-219 (Žin., 2010, Nr. 90-4803).

3.6. Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1502 (Žin., 2010, Nr. 125-6424).

3.7. Ekstremalių įvykių kriterijai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 241 (Žin., 2006, Nr. 29-1004; 2009, Nr.153-6928).

3.8. Ekstremaliųjų situacijų skelbimo ir atšaukimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugpjūčio 31 d. nutarimu Nr. 1243 (Žin., 2010, Nr. 104-5386).

3.9. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2010 m. birželio 28 d. įsakymas Nr. 1-191 „Dėl perspėjimo sistemai keliamų reikalavimų, civilinės saugos signalų ir jų panaudojimo tvarkos aprašų patvirtinimo“ (Žin., 2010, Nr. 80-4202).

3.10. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2010 m. gruodžio 8 d. įsakymas Nr. 1-341 „Dėl civilinės saugos rekomendacijų, kaip padėti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai išvengti ar patirti kuo mažiau žalos, patvirtinimo“ (Žin., 2010, Nr. 146-7508).

3.11. Darbuotojų aprūpinimo asmeninėmis apsaugos priemonėmis saugos ir sveikatos instrukcija BDS-3, patvirtinta AB „ORLEN Lietuva“ generalinio direktoriaus 2010 m. vasario 8 d. įsakymu Nr. TV1 (1.2-1)-28.

3.12. Civilinės saugos pagrindai. Vilnius, 1996.

4. SAŲOKOS

4.1. **Asmeninė apsaugos priemonė** – bet kuri priemonė, skirta darbuotojui turėti ar dėvėti, siekiant apsaugoti jį nuo rizikos veiksnių, galinčių kelti grėsmę darbuotojo saugai ir sveikatai.

4.2. **Civilinė sauga** – veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

4.3. **Civilinės saugos sistemos pajėgos** (toliau – pajėgos) – pajėgos, skirtos gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniams darbams atlikti, įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams, ekstremaliosioms situacijoms likviduoti ir jų padariniams šalinti ekstremaliosios situacijos židinyje. Civilinės saugos sistemos pajėgoms priskiriamos: priešgaisrinės gelbėjimo pajėgos, policijos pajėgos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos pajėgos, Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai priklausančių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų pajėgos, teikiančios sveikatos priežiūros paslaugas įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu, Viešojo saugumo tarnybos pajėgos, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos pajėgos, avarinių tarnybų, atliekančių neatidėliotinus darbus, pajėgos, ūkio subjekto pajėgos, parengtų savanorių ir asociacijų pajėgos.

4.4. **Didelė pramoninė avarija** – dėl nekontroliuojamos padėties eksploatuojant pavojingąjį objektą įvykstantis nenumatytas staigus įvykis (sprogimas, gaisras arba didelio kiekio pavojingųjų medžiagų išsiveržimas į aplinką), kuris sukelia tiesioginį ar uždelstą didelį pavojų gyventojams ir (ar) aplinkai pavojingajame objekte ar už jo ribų ir kuris yra susijęs su viena ar keliomis pavojingosiomis medžiagomis.

4.5. **Ekstremalioji situacija** – dėl ekstremaliojo įvykio susidariusi padėtis, kuri gali sukelti staigų didelį pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai arba gyventojų žūtį, sužalojimą ar padaryti kitą žalą.

4.6. **Ekstremalusis įvykis** – nustatytus kriterijus atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, kuris kelia pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

4.7. **Ekstremaliojo įvykio kriterijai** – stebėjimais ir skaičiavimais nustatyti arba tarptautinėje praktikoje naudojami fizikiniai, cheminiai, geografiniai, medicininiai, socialiniai ar kiti įvykio mastą, padarinius ar faktą apibūdinantys dydžiai arba aplinkybės (kritinės ribos), kuriuos atitinkantis, pasiekęs ar viršijęs įvykis laikomas ekstremalioju.

4.8. **Ekstremaliosios situacijos židinis** – vieta, kurioje įvyko įvykis ar ekstremalusis įvykis, ir teritorija, apimanti didžiausio pavojaus sritį apie tų įvykių vietą, kurioje gresia įvykio ar ekstremaliojo įvykio veiksnių pavojai ten esančių gyventojų sveikatai ir (ar) gyvybei, turtui ir (ar) aplinkai.

4.9. **Gamyklos ekstremaliųjų situacijų operacijų centras ir Vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio ekstremaliųjų situacijų operacijų centras** (toliau – Operacijų centras) – iš bendrovės darbuotojų sudaromas organas, vykdamas ekstremaliųjų situacijų prevenciją, užtikrinantis ekstremaliųjų situacijų komisijos priimtų sprendimų įgyvendinimą, organizuojantis ir koordinuojantis įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų likvidavimą, padarinių šalinimą, darbuotojų ir bendrovės turto gelbėjimą.

4.10. **Gyventojas** – fizinis asmuo, esantis Lietuvos Respublikos teritorijoje.

4.11. **Gyventojų evakavimas** – dėl gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos organizuotas gyventojų perkėlimas iš teritorijų, kuriose pavojinga gyventi ir dirbti, į kitas teritorijas, laikinai suteikiant jiems gyvenamąsias patalpas.

4.12. **Įvykis** – ekstremaliojo įvykio kriterijų neatitinkantis, nepasiekęs gamtinis, techninis, ekologinis ar socialinis įvykis, keliantis pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, jų socialinėms sąlygoms, turtui ir (ar) aplinkai.

4.13. **Pavojingasis objektas** – visa veiklos vykdytojo valdoma teritorija, įskaitant įprastą ir susijusią joje esančią infrastruktūrą ar vykdomą veiklą, kurios viename ar keliuose įrenginiuose yra pavojingųjų medžiagų.

4.14. **Pavojingoji medžiaga** – medžiaga, mišinys ar preparatas, nurodytas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta sąraše arba atitinkantis nustatytus kriterijus ir esantis žaliavų, gaminių, šalutinių produktų, liekanų ar tarpinių produktų pavidalu, įskaitant medžiagas, kurios gali susidaryti kilus avarijai.

4.15. **Pavojus** – pavojingosios medžiagos savybės ar susidariusios situacijos keliama grėsmė žmonėms ir (arba) aplinkai.

4.16. **Perspėjimo sistema** – visuma organizacinių ir techninių priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti garsinio perspėjamojo civilinės saugos signalo davimą ir (ar) informacijos apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją, galimus padarinius, jų šalinimo priemones ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus perdavimą gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams.

4.17. **Slėptuvė** – specialiosios paskirties statinys arba specialiai įrengta patalpa gyventojams, kurie užtikrina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų veiklą ekstremaliųjų situacijų ar karo metu, apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių.

II. DĖSTOMOJI DALIS

5. INSTRUKTAVIMAS IR ATESTAVIMAS

5.1. Padalinių vadovai atestuojami ne rečiau kaip vieną kartą per 3 metus kompiuterine darbuotojų testavimo programa.

5.2. Už Bendrovės padalinių pavaldžių ar priskirtų darbuotojų instruktavimą ne rečiau kaip kartą per metus pagal šią instrukciją ir žinių tikrinimą atsakingi padalinių vadovai. Instruktuoti darbuotojai turi atsakyti į kompiuterinės darbuotojų testavimo programos klausimus. Instruktavimo rezultatai įforminami instruktavimų darbo vietoje registravimo žurnale.

6. CIVILINĖS SAUGOS MOKYMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

6.1. Civilinės saugos mokymo tikslai [3.2]:

6.1.1. stiprinti civilinės saugos parengtį Bendrovėje;

6.1.2. mokyti ir rengti darbuotojus, kaip elgtis gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms;

6.1.3. skatinti darbuotojų pasitikėjimą civilinės saugos sistemos veikla.

6.2. Civilinės saugos mokymo uždaviniai [3.2]:

6.2.1. mokyti Bendrovės darbuotojus, atsakingus už ekstremaliųjų situacijų prevenciją, prognozavimą, valdymą ir padarinių likvidavimą, tobulinti jų kvalifikaciją civilinės saugos srityje;

6.2.2. mokyti Bendrovės darbuotojus, kaip pasirengti galimoms ekstremaliosioms situacijoms, kaip elgtis joms gresiant ar susidarius;

6.2.3. suteikti Bendrovės darbuotojams žinių apie galimus gamtinio, techninio, ekologinio ir socialinio pobūdžio pavojus, mokyti saugaus elgesio ir būtinų veiksnių ekstremaliųjų situacijų metu.

III. MOKYMAI

7. GYVENTOJŲ TEISĖS IR PAREIGOS CIVILINĖS SAUGOS SRITYJE

7.1. Gyventojai turi teisę [3.1]:

7.1.1. gauti informaciją apie įvykusius įvykius, ekstremaliuosius įvykius, susidariusią ekstremaliąją situaciją ir apie tai, kaip elgtis susidarius ekstremaliajai situacijai;

7.1.2. įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu gauti pagalbą pagal civilinės saugos sistemos subjektų galimybes.

7.2. Gyventojai privalo [3.1]:

7.2.1. rūpintis, kad savo veikla nesukeltų pavojaus kitų gyventojų gyvybei ar sveikatai, turtui, aplinkai ir nesutrikdytų normalaus (įprasto) gyvenimo ar veiklos ritmo;

7.2.2. pranešti civilinės saugos sistemos pajėgoms apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją;

7.2.3. Vyriausybės nustatyta tvarka atlikti privalomus darbus.

7.3. Gyventojai gali turėti ir kitų Lietuvos Respublikos civilinės saugos įstatyme [3.1] ir kituose teisės aktuose nustatytų teisių ir pareigų civilinės saugos srityje.

8. GAMTINIO, TECHNINIO, EKOLOGINIO IR SOCIALINIO POBŪDŽIO PAVOJAI, JŲ PRIEŽASTYS IR GALIMI PADARINIAI

8.1. Nustatytus kriterijus pasiekę ar viršiję gamtinio, techninio, ekologinio ar socialinio pobūdžio įvykiai, keliantys pavojų žmonėms jų fiziologinėms ar socialinėms gyvenimo sąlygoms, turtui, ūkiui ir aplinkai priskiriami prie ekstremaliųjų įvykių. Ekstremaliųjų įvykių kriterijus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė [3.7].

8.2. Ekstremalieji įvykiai gali būti šio pobūdžio:

8.2.1. **Gamtinio** – geologiniai reiškiniai: žemės drebėjimas, nuošliaužos; ryškūs klimatinių sąlygų pakitimai sukelti hidrometeorologinius reiškiniai: uraganus, viesulus, smarkius lietus, sausras, smarkius snygius, pūgas, speigus, potvynius; ypač pavojingos arba masinės epidemijos, epizootijos, epifitotijos;

8.2.2. **Techninio** – įvykiai, incidentai, avarijos susijusios su vandenų laivo ir orlaivio naudojimu, geležinkelio transportu, automobilių eismo įvykiai; didelės pramoninės avarijos pavojinguose objektuose; cheminių, radioaktyviųjų medžiagų patekimas į aplinką; pastatų ir statinių griūtis; įvykiai energetikos sistemoje, magistralinių vamzdynų avarijos ir kiti įvykiai, būdingi pramonės objektams ir komunikacijoms;

8.2.3. **Ekologinio** – aplinkos oro, vandens, dirvožemio ir grunto užteršimas pavojingomis cheminėmis medžiagomis, anglies monoksidu, sieros ir azoto dioksidu, naftos produktais, pavojingomis atliekomis ir branduolinėmis ar radioaktyviosiomis medžiagomis;

8.2.4. **Socialinio** – nevaldomos žmonių minios nesankcionuoti veiksmai: streikas, pogromas, sporto aistrualių eisenų, riaušės, užsieniečių masinis antplūdis; teroro aktai, įkaito pagrobimas, diversija, taip pat kaimyninės valstybės karinis veiksmas prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos ar įvykis kaimyninės valstybės pasienyje.

8.2.5. **Kito pobūdžio** – žmonių sveikatos sutrikimai, psichinės būklės pakitimai, traumos; pavojingi radiniai: sprogmenys, konteineris ar indas su neaiškios kilmės ar pavojinga medžiaga, radioaktyvioji, branduolinė medžiaga, įtaisai ar įrenginiai keliantys pavojų žmonėms.

8.3. Ekstremaliosios situacijos skirstomos į du lygius – savivaldybės ir valstybės [3.1]:

8.3.1. savivaldybės lygio – ekstremaliosios situacijos, kurių padariniai šalinami savivaldybėje (savivaldybėse) esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis ir naudojant savivaldybėje (savivaldybėse) turimus arba iš kitų savivaldybių gautus materialinius išteklius, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos neviršija trijų savivaldybių teritorijų ribų;

8.3.2. valstybės lygio – ekstremaliosios situacijos, kurių padariniai šalinami keliose savivaldybėse esančiomis civilinės saugos sistemos pajėgomis ir naudojant savivaldybėse arba valstybėje turimus materialinius išteklius, o ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos viršija trijų savivaldybių teritorijų ribas.

8.4. Savivaldybės lygio ekstremalioji situacija skelbiama, kai įvykis atitinka, pasiekia ar viršija Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus ekstremaliųjų įvykių kriterijus ir yra bent viena iš šių sąlygų [3.8]:

8.4.1. ekstremalusis įvykis savivaldybėje pasiekia tokį mastą, kai iš nuolatinės gyvenamosios

vietos evakuojama daugiau kaip 300 gyventojų;

8.4.2. savivaldybėje ekstremaliojo įvykio padariniai sutrikdo daugiau kaip 500 gyventojų būtiniausias gyvenimo (veiklos) sąlygas ir ši padėtis trunka ilgiau kaip 24 valandas;

8.4.3. ekstremaliojo įvykio padariniai išplinta savivaldybės teritorijoje, kurios bendras plotas viršija du trečdalius visos savivaldybės teritorijos bendrojo ploto;

8.4.4. gelbėjimo, paieškos, neatidėliotini darbai ir ekstremaliųjų įvykių likvidavimas savivaldybės teritorijoje užtrunka ilgiau kaip 24 valandas;

8.4.5. ekstremalusis įvykis susidaro savivaldybės teritorijoje esančiame pavojingame ar valstybinės reikšmės objekte arba dėl ekstremaliojo įvykio sutrinka ar sutrikdoma tokio objekto kontrolė ar funkcionavimas;

8.4.6. prašoma iš 3 ar daugiau gretimų savivaldybių pagalbos gyventojams evakuoti, gelbėjimo, paieškos ir neatidėliotiniams darbams atlikti, ekstremaliajam įvykiui likviduoti ir jo padariniams šalinti, kai savivaldybėje esančių civilinės saugos sistemos pajėgų ir materialinių išteklių nepakanka.

8.5. Savivaldybės lygio ekstremaliąją situaciją skelbia savivaldybės administracijos direktorius savivaldybės ekstremalių situacijų komisijos teikimu, jai susipažinus su gelbėjimo darbų vadovo, savivaldybės ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo ar savivaldybės ekstremalių situacijų komisijos įgaliotojo asmens informacija apie gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos pobūdį ir mastą savivaldybėje.

8.6. Likvidavus ekstremaliąją situaciją ir pašalinus jos padarinius, sprendimą dėl savivaldybės lygio ekstremaliosios situacijos atšaukimo priima savivaldybės administracijos direktorius.

8.7. Valstybės lygio ekstremalioji situacija skelbiama, kai ekstremaliosios situacijos padarinių išplitimo ribos viršija trijų savivaldybių teritorijų ribas [3.8]:

8.7.1. Sprendimą dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos skelbimo priima Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos teikimu, jai susipažinus su gelbėjimo darbų vadovo, valstybės ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo ar Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremalių situacijų komisijos įgalioto asmens informacija apie gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos pobūdį ir mastą valstybėje;

8.7.2. Likvidavus ekstremaliąją situaciją ir pašalinus jos padarinius, Lietuvos Respublikos Vyriausybė priima sprendimą dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos atšaukimo.

8.8. Atitinkamos ekstremalių situacijų komisijos sušaukimą inicijuoja valstybės ir savivaldybių institucijos ar įstaigos vadovas ir ūkio subjekto vadovas.

8.9. Įvertinant Lietuvos Respublikos geografinę padėtį ir gamtines sąlygas, Bendrovėje vykdomą veiklą bei naftos ir naftos produktų, naudojamų pavojingųjų medžiagų fizines ir chemines savybes, Bendrovėje pavojų gali kelti šie įvykiai:

8.9.1. GAISRAS.

1 pav.

Gaisras – sudėtingas fizikinis bei cheminis reiškinys, kuris dažnai padaro materialinių nuostolių, sukelia grėsmę žmonių gyvybei ir sveikatai (1 pav.). Gaisrų gesinimas – aktyvūs veiksmai, kuriais siekiama išgelbėti žmones, turtą bei užgesinti gaisrą. Gaisrų priežastimi gali būti technologinių procesų pažeidimai, įrengimų eksploatavimo taisyklių nesilaikymas, įvairūs gedimai, stichinių reiškinių poveikis, priešgaisrinės saugos taisyklių nesilaikymas bei teroro aktai, diversijos.

Galimi padariniai:

8.9.1.1. įvairių laipsnių žmonių nudegimai;

8.9.1.2. žmonių apsinuodijimas gaisro metu susidarančiomis ir į aplinką išsiskiriančiomis nuodingomis medžiagomis, pvz., anglies monoksidu, sieros dioksidu, fosgenų (karbonilo chloridas), vandenilio chloridu, cianido rūgštimi, azoto oksidais, fosforo ir kitų medžiagų junginiais, galinčiais pasklisti dideliais atstumais nuo gaisro vietos;

8.9.1.3. materialiniai nuostoliai;

8.9.1.4. galimi žmonių mirties atvejai.

8.9.2. SPROGIMAS.

2 pav.

Sprogimas – procesas, kada staigiai besiplečiant karštomis dujoms, medžiagos yra išmetamos į skirtingas puses (2 pav.). Sprogimus galima suskirstyti į du pagrindinius tipus, priklausomai nuo to, kas lemia sproginimą: sproginimai, įvykę dėl fizikinių procesų ir sproginimai, lemiami cheminių reakcijų. Pagrindinėmis sproginimų priežastimis gali būti: avarijos suslėgto oro sistemoje, kai užsidega kompresoriaus alyvos nuosėdos ant vamzdinių sienelių; avarijos slėgio induose, kur laikomos suslėgtos degios dujos, kai dėl korozijos indo sienelėse ar dėl paprasto indo sienelės mechaninio poveikio, joms ištekėjus ar susimaišius su oru įvyksta greita oksidacijos reakcija; naftos produktų nuotėkis, kai uždaroje patalpoje ar aplinkos ore susidarę sprogūs degių dujų ar garų ir oro mišiniai užsidega nuo liepsnos, žarijos ar kibirkšties šaltinių; fizikiniai garų sproginimai, kai skystis verda itin smarkiai (kai išlydytas metalas ar šlakas susiliečia su vandeniu ir t.t.); kietųjų medžiagų dulkės ar pluoštas, įgavę degių garų savybes (sprogsta metalo dulkės, miltai, anglies dulkės, metano dujos ir kt.); cheminių ir sprogiųjų medžiagų krovimo, gabenimo ir sandėliavimo taisyklių pažeidimai; teroro aktai ir diversijos.

Galimi padariniai:

8.9.2.1. žmonių sužalojimai, pastatų sugriovimai veikiant smūginės sproginimo bangos lekiančiomis skeveldroms;

8.9.2.2. žmonių nudegimai ir apakimai nuo ugnies ir įkaitusių dujų;

8.9.2.3. naujų gaisro židinių atsiradimai;

8.9.2.4. pavojingųjų ir nuodingųjų medžiagų susidarymas ir išsiskyrimas į aplinką sproginimo metu;

8.9.2.5. galimi materialiniai nuostoliai;

8.4.2.6. galimi žmonių mirties atvejai.

8.9.3. CHEMINĖ AVARIJA.

3 pav.

Pavojingosioms medžiagoms patekus į atmosferą garų, dujų ar skysčių pavidalu, oras, žemė arba vanduo užteršiamas pavojingomis ir nuodingomis žmogaus sveikatai ar gyvybei koncentracijomis, galinčiomis pakenkti aplinkoje vykstantiems procesams (3 pav.).

Bendrovės teritorijos tarša pavojingosiomis medžiagomis galima: įvykus gamybinėms avarijoms ar kitiems incidentams Bendrovės pavojinguose objektuose ir technologiniuose įrenginiuose, kur gamybos procese naudojamos ir išsiskiria naftos perdirbimo procesų metu šios pavojingosios medžiagos: vandenilio sulfidas, 25 proc. amoniakinis vanduo, metanolis, aromatiniai angliavandeniliai (benzenas, toluenas, ksilenas), naftos angliavandeniliai, įvairūs cheminiai priedai ir reagentai; įvykus avarijai automobilių keliuose ar geležinkelyje, kuriais transportuojama nafta ir naftos produktai bei kitos pavojingosios medžiagos; įvykus avarijai Būtingės terminalo žemyninėje (naftos rezervuarų saugyklose) ir jūrinėje (naftos perpumpavimo vientaškiame švartavimosi plūdere Baltijos jūroje) dalyse, naftos ir jos produktų magistraliniame vamzdyne.

Galimi padariniai:

8.9.3.1. aplinkos oro tarša;

8.9.3.2. vandens tarša;

8.9.3.3. dirvožemio, grunto, augmenijos ar kitų aplinkos komponentų tarša arba kitoks jiems daromas poveikis;

8.9.3.4. žmonių apsinuodijimas pavojingosiomis medžiagomis, joms patekus į organizmą pro kvėpavimo takus, virškinamąjį traktą arba odą;

8.9.3.5. žmonių mirties atvejai.

8.9.4. RADIOAKTYVUSIS UŽTERŠIMAS.

4 pav.

Radioaktyvioji tarša galima: įvykus radiacinei avarijai atominėje elektrinėje, kai į aplinką išsiveržia didelis radioaktyviųjų medžiagų kiekis (4 pav.); įvykus avarijai transporte, kai pervežamos radioaktyviosios medžiagos; nukritus kosminiam aparatui ar kitam skraidančiam objektui, kuriame yra radioaktyviųjų medžiagų; įvykus avarijai objekte, turinčiame lokalų radioaktyvųjų šaltinį; įvykus branduoliniam sprogamui ar teroro aktų atveju.

Galimi padariniai:

8.9.4.1. bendra arba lokalinė Bendrovės teritorijos tarša;

8.9.4.2. išorinė apšvita – apšvita, kurią patiria žmonės, kai juos veikia išorinė jonizuojančioji spinduliuotė dėl radioaktyviųjų medžiagų, patekusių ant kūno ar drabužių, iškritusių ant žemės, pastatų iš praslenkančio radioaktyvaus debesies;

8.9.4.3. vidinė apšvita – žmogaus patiriama apšvita, kai į jo organizmą kvėpuojant, su maistu ar vandeniu arba tiesiog per kūno odą patenka radionuklidai;

Radioaktyvusis spinduliavimas, priklausomai nuo ekspozicinės apšvitinimo dozės dydžio, žmogaus organizme sukelia ūmines arba lėtines ligas, ypač – leukemiją, nevaisingumą, apsigimimą bei galimybę susirgti įvairaus laipsnio spinduline liga.

8.9.5. HIDROMETEOROLOGINIAI REIŠKINIAI.

5 pav.

6 pav.

Dažniausiai pasikartojantys pavojingi hidrometeorologiniai reiškiniai yra stiprus vėjas (labai smarki audra, viesulas, škvallas, kai vėjo greitis siekia 28–32 m/s; uraganas, kai vėjo greitis siekia 33 m/s (5 pav.); smarki lijdundra, ilgai trunkantis smarkus lietus (6 pav.), smarki pūga, tirštas rūkas, sausra ir pan. Šių ekstremaliųjų situacijų valdyti negalima, tačiau galima nuspėti jų susidarymą, numatyti jų pobūdį, mastą, intensyvumą, kryptį. Todėl pranešimas apie artėjančią stichinę grėsmę dažniausiai skelbiamas per visuomenės informavimo priemones (radiją, televiziją, spaudą).

Galimi padariniai:

8.9.5.1. kitų sudėtingų įvykių (gaisrų, sprogamų, užtvindymų, avarių gamyboje, transporte bei vamzdynuose) išprovokavimas;

8.9.5.2. pastatų sugriovimas ar sugadinimas;

8.9.5.3. žmonių sužalojimai ar net žūtys;

8.9.5.4. pasunkėjusios ar neįmanomos transporto judėjimo sąlygos;

8.9.5.5. elektros energijos, vandens, šilumos, dujų tiekimo sutrikimai;

8.9.5.6. ryšio paslaugų teikimo sutrikimai.

8.9.6. TERORO AKTAI.

7 pav.

Teroro aktams priskiriama įkaito (įkaitų) paėmimas; pavojingųjų medžiagų padegimas, susprogdinimas, panaudojimas ar paskleidimas; diversija (kai sugadinami pramoniniai ir (ar) kiti strategiškai svarbūs objektai, pavojingi objektai, padaromatiesioginių nuostolių: sugriaunamos komunikacijos, sunaikinama technika ir panašiai (7 pav.); sukeliama psichologinė įtampa; elektroninių duomenų vagystė ar sunaikinimas. Teroristų išpuolio objektai gali būti žmonės, pastatai, įrenginiai. Jiems sunaikinti arba užteršti gali būti panaudoti masinio naikinimo ginklų komponentai, kurie pasižymi dideliu naikinamuoju ir žalojamuoju poveikiu. Masinio naikinimo ginklams priskiriamos pavojingos biologinės, kovinės nuodingosios ir branduolinės - radioaktyviosios medžiagos bei naujos ginklų rūšys, pvz., lazeriai, akustinių ir mikrobangų generatoriai, nauji genų inžinerijos pasiekimai, psichotropinis, spindulinis, radijo dažnio, infragarsinis, geofizinis ir kt.

8.9.6.1. Pavojingos biologinės medžiagos.

Biologiniam ginklui gaminti naudojamos patogeninių mikroorganizmų kultūros, sporos ir gyvų organizmų produkuojami toksinai. Mikroorganizmai patenka į žmogaus organizmą su įkvepiamu oru, su maistu ir vandeniu per virškinamąjį traktą, per sveiką odą, įkandus užkrėstiems kraują čiulpiantiems vabzdžiams, pro burnos, nosies akių gleivinę ir per pažeistą odą. Biologinės medžiagos gali būti paskleistos purškiant, platinant dirbtinai užkrėstus kraują siurbiančius vabzdžius, užkrečiant orą ir vandenį diversinėmis biologinėmis priemonėmis, sukėlus avarijas keliuose arba geležinkeliuose transportuojant šias medžiagas, įvykus sprogdinimams ir gaisrams arba juos sąmoningai sukėlus laboratorijose, kur dirbama su šiais mikroorganizmais, netyčia paskleidus į aplinką nesilaikant saugos darbe reikalavimų ir pan. Teroristai gali panaudoti biologines medžiagas, kurios paveikia agrokultūrinę produkciją didelėje vietovėje (pvz., kviečių rūdys arba infekuoti galvijai). Dėl to potencialiai gali būti destabilizuota regiono ar valstybės ekonomika.

Pavojingiausios infekcinės ligos: maras, cholera, juodligė, bruceliozė, tuliaremija, įnosė, dėmėtoji ir vidurių šiltinė, Ku ir dėmėtoji karštligė, raupai ir kt. Pagrindiniai biologinės taršos požymiai:

- pastebėti neįprasti biralai, skysčiai, garai, purškimo įtaisai ar įtartini paketai;
- neįprasti gyvūnų kritimo ar ligų atvejai;
- regionui neįprastos ligos;
- labai greitas ligos plitimas ir ryškūs epideminės kreivės svyravimai;
- daug pacientų, atvykstančių iš vienos vietovės;
- neįprastas žmonių, kurie kreipiasi į sveikatos priežiūros įstaigas, pagausėjimas, ypač, kai yra kreipiamasi dėl karščiavimo, respiratorinių ar gastroenterologinių negalavimų;
- daug staigios mirties atvejų.

8.9.6.2. Kovinės nuodingosios medžiagos.

Kovinės nuodingosios medžiagos, tai aukšto toksiškumo cheminiai junginiai kuriuos panaudojus, užteršiama žemė, vanduo, oras ir aplinkoje esantys daiktai žmogaus sveikatai ir gyvybei pavojingomis koncentracijomis, o tiesiogiai patekusios į organizmą sukelia žmonių, gyvulių ir kitų gyvų organizmų mirtį arba juos žaloja.

Kovinės nuodingosios medžiagos buvo sukurtos, pagamintos ir teroristų panaudojamos kaip cheminis ginklas. Jos gali būti kietu, skystu, lašų, dujų, garų arba aerozolių pavidalu. Kovinių nuodingųjų medžiagų poveikis organizmui gali būti vietinis arba bendras. Vietinis – kai tiesiogiai prisiliečiama prie tų medžiagų, bendras – kai žmogus įkvepia užnuodyto oro arba suvalgo apnuodyto maisto. Tada nuodingosios medžiagos pasklinda ir neigiamai veikia visą organizmą. Kovinės nuodingosios cheminės medžiagos būna trumpalaikės, kurios išlaiko kovines savybes tik keletą minučių (fosgenas, ciano anglies rūgštis) arba ilgalaikės, kurios išlaiko kovines savybes nuo kelių valandų iki kelių parų (ipritas, zomanas, Vx dujos).

Pagal poveikį žmogaus organizmui kovinės nuodingosios medžiagos skirstomos į šešias grupes:

- 1) nervus paralyžiuojančios medžiagos (fosforo organiniai junginiai – zarinas, zomanas, Vx dujos);
- 2) odą žeidžiančios medžiagos (ipritas);
- 3) bendrojo veikimo nuodijančios medžiagos (chlorcianas, ciano anglies rūgštis);
- 4) troškinančios (dusinančios) medžiagos (chloras, fosgenas);
- 5) psichocheminės medžiagos (haliucinogenai, BZ (bi-zet), tremorinas, lizergino rūgštis medžiagos);
- 6) dirginančios, ašarinės medžiagos (adamsitas, CS (si-es), chloraceto fenanas).

Tarša kovinėmis nuodingosiomis medžiagomis galima paskleidus nuodingąsias medžiagas, sukėlus avarijas keliuose arba geležinkeliuose, transportavimo metu, sukėlus sprogimą ir gaisrą sandėliuose, kur saugomos nuodingosios medžiagos. Galimos pasekmės teritorijos taršos nuodingosiomis medžiagomis atvejais:

- aplinkos oro tarša;
- vandens tarša;
- dirvožemio grunto, augmenijos ar kitų aplinkos komponentų tarša arba kitoks jiems daromas poveikis;
- žmonių apsinuodijimas pavojingosiomis medžiagomis, joms patekus į organizmą pro kvėpavimo takus, virškinamąjį traktą arba odą;
- žmonių mirties atvejai;
- neįprasti gyvulių kritimo ar ligų atvejai.

8.9.6.3. Branduolinės ir radioaktyviosios medžiagos.

Sunkumai reaguojant į įvykius su branduolinėmis ar radioaktyviosiomis medžiagomis atsiranda dėl jonizuojančiosios spinduliuotės pobūdžio, nes ji nematoma ir neužuodžiama. Be jonizuojančiosios spinduliuotės matavimo prietaisų radioaktyviųjų medžiagų aptikti neįmanoma. Matavimo prietaisais pagalba nustatomas jonizuojančiosios spinduliuotės tipas ir lygis, o prognozuoti poveikio mastą žmonėms ir aplinkai gali tik kvalifikuoti ekspertai. Radioaktyvioji tarša teroristinio akto metu galima susprogdinus atominę elektrinę, sukėlus avariją transporte, kai pervežamos radioaktyviosios medžiagos, sukėlus avariją objekte, turinčiame lokalų radioaktyvų šaltinį, atlikus branduolinį sprogdinimą, kitais būdais paskleidus radioaktyviasias medžiagas.

Galimi padariniai radioaktyviosios taršos atvejais:

- bendra arba lokalinė teritorijos tarša;
- išorinė apšvita – apšvita, kurią patiria žmonės, kai juos veikia išorinė jonizuojančioji spinduliuotė dėl radioaktyviųjų medžiagų, patekusių ant kūno ar drabužių, iškritusių ant žemės, pastatų iš praslenkančio radioaktyvaus debesies ar esant lokalinei taršai objektuose, naudojančiuose radioaktyviasias medžiagas;

- vidinė apšvita – žmogaus patiriama apšvita, kai į jo organizmą kvėpuojant, su maistu ar vandeniu arba tiesiog per kūno odą patenka radionuklidai;
- gyvulių apšvitinimas.

Radioaktyvusis spinduliavimas, priklausomai nuo ekspozicinės apšvitinimo dozės dydžio, žmogaus organizme sukelia ūmines arba lėtines ligas, o ypač – leukemiją, nevaisingumą, apsigimimą bei galimybę susirgti įvairaus laipsnio spinduline liga.

9. CIVILINĖS SAUGOS SIGNALAI IR JŲ NAUDOJIMO TVARKA

9.1. Gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms, ūkio subjektams perspėti apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas nustatė šiuos civilinės saugos signalus (8 pav.) [3.9] (toliau – CS signalai):

9.1.1. Įspėjamasis garsinis signalas:

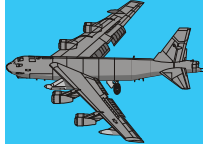
8 pav.

Eil. Nr.	CS signalo pavadinimas	CS signalo reikšmė
1.	„Dėmesio visiems“	Įspėjamasis pulsuojantis 3 min. trukmės kaukimo garsinis signalas skelbiamas perspėti gyventojams apie artėjančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos grėsmę, arba perspėjimo sistemos patikrinimo ar pratybų metu. Išgirdę jį gyventojai privalo įjungti Lietuvos nacionalinio radijo ar televizijos programą ir išklausti informaciją bei rekomendacijas. Griežtai vykdyti rekomendacijas. Bendrovėje darbuotojai išgirdę sirenų garsinį signalą privalo įsijungti radijo taškus arba išklausti informaciją per sirenas-garsiakalbius

9.1.2. Įspėjamieji balsu skelbiami signalai:

Eil. Nr.	CS signalo pavadinimas	CS signalo reikšmė
1.	„Cheminiis pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie realų ar gresiantį cheminės taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje. Šis signalas skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.
2.	„Radiacinis pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie realų ar gresiantį radioaktyviosios taršos pavojų atitinkamoje teritorijoje. Šis signalas skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.
3.	„Katastrofinis užtvindymas“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie katastrofinio užtvindymo grėsmę dėl galimos avarijos Kauno hidroelektrinėje. Šis signalas skelbiamas Kauno m., Kauno, Šakių, Jurbarko, Šilutės r. gyventojams, savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms, ūkio subjektams, kuriems gresia tiesioginis užtvindymas, ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per įvardintų savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.

Akcinė bendrovė „ORLEN Lietuva“	Civilinės saugos mokymo instrukcija CS-1	13 psl. iš 24 2 leidimas

Eil. Nr.	CS signalo pavadinimas	CS signalo reikšmė
4.	„Potvynio pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie potvynio grėsmę dėl polaidžio ar intensyvių liūčių pakilus upėse vandens lygiui iki pavojingos ribos. Šis signalas skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.
5.	„Uragano pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie artėjantį hidrometeorologinį reiškinį, galintį sukelti ekstremaliąją situaciją. Šis signalas skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.
6.	„Oro pavojus“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie tiesioginę priešų užpuolimo grėsmę. Šis signalas skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, nacionalinius, regioninius ir vietinius transliuotojus.
7.	„Perspėjimo sistemos patikrinimas“	Balsu skelbiamas signalas, įspėjantis apie vykdomą perspėjimo sistemos patikrinimą. Šis signalas skelbiamas taip pat ir kai įvyksta nesankcionuotas sirenų įjungimas. Jis skelbiamas ne vėliau kaip 3 min. nuo įspėjamojo garsinio signalo perdavimo pradžios per valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų garsines avarinio signalizavimo sistemas, elektronines sirenas, regioninius ir vietinius transliuotojus.

9.2. Bendrovėje darbuotojų perspėjimui ir informavimui apie ekstremaliąsias situacijas, taip pat valdymo organizavimui ir tarpusavio ryšio palaikymui naudojamos šios priemonės:

9.2.1. civilinės saugos sirenos: išorinės sirenos ir vidinės sirenos garsiakalbiai;

9.2.2. specialiųjų tarnybų automobilių sirenos;

9.2.3. laidiniai radijo imtuvai (radijo taškai);

9.2.4. laidiniai telefonai, tarp jų ir naftos perdirbimo produktų gamykloje gamybos valdymo skyriaus dispečerio tiesioginis ryšys su gamybinių įrenginių valdymo operatorinėmis;

9.2.5. nešiojamosios radijo stotys;

9.2.6. mobilieji telefonai.

9.3. Bendrovėje civilinės saugos sirenas įjungia:

9.3.1. Naftos perdirbimo produktų gamykloje – gamybos valdymo skyriaus dispečeris (toliau – dispečeris) ir technologinių įrenginių pamainos vyresnieji;

9.3.2. Vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale – terminalo pamainos viršininkas;

9.3.3. Vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare – baro dispečeris.

9.4. Bendrovėje naudojamų civilinės saugos sirenų garso reikšmės:

9.4.1. Naftos perdirbimo produktų gamykloje:

9.4.1.1. **pulsuojantis kaukimas** – įspėja darbuotojus, kad privaloma kuo greičiau įsijungti radijo taškus ar per vidines sirenas garsiakalbius (toliau – garsiakalbiai) išklaudyti perduodamo

civilinės saugos signalo bei žodinio pranešimo apie susidariusią padėtį ir tolimesnius veiksmus;

9.4.1.2. **vientisas kaukimas** – įspėja darbuotojus apie evakuaciją ant kelių besiribojančių su objektu ir, jei Mažeikių objektinės priešgaisrinės gelbėjimo valdybos ir (ar) saugos padalinio darbuotojai nurodo, tęsti evakuaciją iki evakavimo punktų. Evakuacija iš evakavimo punktų ir gamyklos teritorijos vykdoma Operacijų centro nurodymu.

9.4.2. Vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale:

9.4.2.1. **pulsuojantis kaukimas** – įspėja terminalo darbuotojus, kad privaloma kuo greičiau įsijungti radijo taškus ar per išorines sirenas garsiakalbius (toliau – garsiakalbiai) išklaudyti perduodamo civilinės saugos signalo bei žodinio pranešimo apie susidariusią padėtį ir tolimesnius veiksmus;

9.4.2.2. **vientisas kaukimas** – įspėja darbuotojus apie evakuaciją iš terminalo teritorijos į evakavimo punktą;

9.4.3. Vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare:

9.4.3.1. **vientisas kaukimas** – įspėja darbuotojus apie evakuaciją iš Biržų naftos perpumpavimo stoties į evakavimo punktą.

10. SAUGUS ELGESYS IR VEIKSMAI ĮVYKUS EKSTREMALIAJAM ĮVYKIUI BENDROVĖJE, GRESIANT AR SUSIDARIUS EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS

10.1. Darbuotojų veiksmai kilus gaisrui:

10.1.1. Pastebėję gaisrą praneškite:

10.1.1.1. naftos perdirbimo produktų gamykloje – bendruoju pagalbos telefonu 3333;

10.1.1.2. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale – terminalo pamainos viršininkui (toliau – dispečeris), tel. 3459;

10.1.1.3. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare – baro dispečeriui (toliau – dispečeris), tel.: 813, 862.

10.1.2. Informuokite apie gaisrą bendradarbius, gamybos procese susijusių įrenginių darbuotojus, padalinio vadovą;

10.1.3. Atsižvelgiant į gaisro dūmų debesies slinkimo kryptį nurodykite rangovinių organizacijų darbuotojams ir asmenims, nesusijusiems su gaisro likvidavimu ir technologinių įrenginių avariniu stabdymu bei kitų technologiniame reglamente numatytų funkcijų vykdymu, evakuotis statmenai vėjo kryptčiai iš gaisro pavojaus zonos ant kelio, besiribojančio su objektu, arba į evakavimo punktą;

10.1.4. Gesinkite gaisro židinį turimomis pirminėmis gaisro gesinimo priemonėmis, kol atvyks budinčios priešgaisrinės gelbėjimo pajėgos;

10.1.5. Vadovaukitės Vidaus avariniame plane ar pavojingojo objekto avarių likvidavimo plane numatyta tvarka, padalinio vadovo, Operacijų centro ar dispečerio nurodymais;

10.1.6. Išgirdę pulsujantį sirenų gausmą išklaudykite pranešimą per garsiakalbius ar radijo taškus ir elkitės pagal nurodymus;

10.1.7. Gavę nurodymą likti darbo patalpose, išjunkite vėdinimo, kondicionavimo sistemas, sandariai uždarykite langus, orlaides, vėdinimo angas, duris;

10.1.8. Pajutę apsinuodijimo gaisro dūmais požymius (akių dirginimą, kvėpavimo susilpnėjimą, viršutinių kvėpavimo takų nudegimą, gerklų spazmus, galvos svaigimą ir pan.) ar apsinuodijus bendradarbiui suteikite pirmąją pagalbą ir iškvieskite skubiąją medicinos pagalbą;

10.1.9. Gavę nurodymą ar išgirdę vientisą sirenų signalą palikite darbo vietą ir atsižvelgiant į gaisro dūmų debesies slinkimo kryptį evakuokitės statmenai vėjo kryptčiai iš gaisro pavojaus zonos ant kelio besiribojančio su objektu, arba į evakavimo punktą.

10.2. Darbuotojų veiksmai kilus cheminei avarijai:

10.2.1. Pastebėję pavojingųjų medžiagų išsiliejimą ar išsiveržimą praneškite:

10.2.1.1. naftos perdirbimo produktų gamykloje – bendruoju pagalbos telefonu 3333;

10.2.1.2. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale – terminalo pamainos viršininkui (toliau – dispečeris), tel. 3459;

10.2.1.3. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare – baro dispečeriui (toliau – dispečeris), tel.: 813, 862.

10.2.2. Informuokite apie cheminės taršos pavojų bendradarbius, gamybos procese susijusių įrenginių darbuotojus, padalinio vadovą;

10.2.3. Pasiimkite su savimi asmeninę filtruojamąją dujų kaukę ar gelbėjimosi respiratorių arba, jei teritorija, kurioje esate, užteršta pavojingųjų medžiagų aerozoliais, užsidėkite;

10.2.4. Vadovaukitės Vidaus avariniame plane ar pavojingojo objekto avarijų likvidavimo plane numatyta tvarka, padalinio vadovo, Operacijų centro ar dispečerio nurodymais;

10.2.5. Atsižvelgiant į pavojingųjų medžiagų dujų, garų ir aerozolių debesies slinkimo kryptį nurodykite rangovinių organizacijų darbuotojams ir asmenims, nesusijusiems su avarijos likvidavimu ir technologinių įrenginių avariniu stabdymu bei kitų technologiniame reglamente numatytų funkcijų vykdymu, evakuotis statmenai vėjo kryptčiai iš cheminės taršos pavojaus zonos ant kelio, besiribojančio su objektu, arba į evakavimo punktą;

10.2.6. Išgirdę pulsuojantį sirenų gausmą išklauskite pranešimą per garsiakalbius ar radijo taškus ir elkitės pagal nurodymus;

10.2.7. Gavę nurodymą likti darbo patalpose, išjunkite vėdinimo, kondicionavimo sistemas, sandariai uždarykite langus, orlaides, vėdinimo angas, duris;

10.2.8. Pajutę apsinuodijimo pavojingųjų medžiagų garais ar dujomis požymius (pykinimą, galvos svaigimą, dusulio priepuolius, koordinacijos sutrikimus ir pan.) ar apsinuodijus bendradarbiui suteikite pirmąją pagalbą ir iškvieskite skubiąją medicinos pagalbą;

10.2.9. Gavę nurodymą ar išgirdę vientisą sirenų signalą palikite darbo vietą ir atsižvelgiant į pavojingųjų medžiagų dujų, garų ir aerozolių debesies slinkimo kryptį evakuokitės statmenai vėjo kryptčiai iš cheminės taršos pavojaus zonos ant kelio, besiribojančio su objektu, arba į evakavimo punktą.

10.3. Darbuotojų veiksmai radioaktyviojo užteršimo pavojaus atveju:

10.3.1. Išgirdę pulsuojantį sirenų gausmą išklauskite pranešimą per garsiakalbius ar radijo taškus ir elkitės pagal nurodymus;

10.3.2. Apie pavojų perspėkite bendradarbius, padalinio vadovą;

10.3.3. Pasiimkite su savimi asmeninę filtruojamąją dujų kaukę su filtru nuo dulkių ar gelbėjimosi respiratorių;

10.3.4. Vadovaukitės padalinio vadovo, Operacijų centro ar dispečerio nurodymais;

10.3.5. Gavę nurodymą ar išgirdę vientisą sirenų signalą palikite darbo vietą ir evakuokitės į evakavimo punktą.

10.4. Darbuotojų veiksmai hidrometeorologinių reiškinių (smarkios audros, uragano) pavojaus atveju:

10.4.1. Išgirdę pulsuojantį sirenų gausmą išklauskite pranešimą per garsiakalbius ar radijo taškus ir elkitės pagal nurodymus;

10.4.2. Apie pavojų perspėkite bendradarbius, padalinio vadovą;

10.4.3. Nutraukite aukštyje atliekamus, įrenginių išsandarinimo bei kitus uždujimo atžvilgiu pavojingus ir ugnies darbus;

10.4.4. Likite darbo patalpose, uždarykite sandariai gamybinių ir buitinių patalpų langus, duris;

10.4.5. Apribokite vaikščiojimą lauke;

10.4.6. Pasirūpinkite, kad būtų sutvirtinti laikini statiniai, mechanizmai ir konstrukcijos;

10.4.7. Vadovaukitės padalinio vadovo, Operacijų centro ar dispečerio nurodymais.

10.5. Darbuotojų veiksmai aptikus pavojingą radinį ir galimų teroro aktų atveju Bendrovėje:

10.5.1. Nelieskite radinio, apribokite priėjimą prie jo kitiems asmenims;

10.5.2. Apie pavojingą radinį radinį praneškite:

10.5.2.1. naftos perdirbimo produktų gamykloje – bendruoju pagalbos telefonu 3333;

10.5.2.2. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale – terminalo pamainos viršininkui, tel. 3459;

10.5.2.3. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare – baro dispečeriui, tel.: 813, 862.

10.5.3. Pastebėję radinį lauke, laikykitės kiek įmanoma toliau nuo jo ne arčiau kaip 50 m priešvėjinėje pusėje, kol atvyks budinčios pajėgos;

10.5.4. Išgirdus nedidelio galingumo duslų sproginimą ar pastebėjus besiveržiančias dujas, garus, rūką ar dulkes, pajutus nepažįstamą kvapą, galima įtarti, kad į aplinką pateko pavojingos medžiagos, todėl:

10.5.4.1. užsidėkite asmeninę filtruojamąją dujokaukę su kombinuotu filtru arba gelbėjimosi respiratorių, neturint dujokaukės ar respiratoriaus užsidenkite nosį ir burną;

10.5.4.2. nelieskite jokių daiktų nelaimės vietoje;

10.5.4.3. kuo skubiau eikite iš užterštos zonos statmenai vėjo kryptčiai, venkite žemesnių vietų, nes ten labiau kaupiasi pavojingosios medžiagos;

10.5.4.4. būnant patalpose, kopkite į aukštesnius aukštus arba kuo skubiau išėikite iš pastato saugiu maršrutu.

10.5.5. Įvykio vietoje vadovaukitės priešgaisrinių gelbėjimo pajėgų gelbėjimo darbų vadovo ar saugos padalinio darbuotojų nurodymais;

10.5.6. Kai nuo buvimo šalia radinio (kontakto) pasireiškia silpnumas, atsiranda kosulys, peršti akys, svaigsta galva, skauda pilvas, pykina ar neaiškios medžiagos nudegina odą kreipkitės į skubiąją medicinos pagalbą.

10.6. Darbuotojų veiksmai išgirdus pranešimą apie padėtą sproginę:

10.6.1. Išgirdę provokuojantį ar grasinantį pranešimą telefonu apie objekto užminavimą, padėtą sproginę ar kitą pavojingą įtaisą, užrašykite priimtą informaciją ir, jei yra galimybė, naudodamiesi rekomenduojamojo pobūdžio Pranešimo apie sproginę išklauso atmintine pateikta 1 lentelėje, gaukite papildomų duomenų iš skambinančiojo. Apie šį pokalbį nedelsiant praneškite:

10.6.1.1. naftos perdirbimo produktų gamykloje – bendruoju pagalbos telefonu 3333;

10.6.1.2. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio Būtingės terminale – terminalo pamainos viršininkui, tel. 3459;

10.6.1.3. vamzdynų ir terminalo operacijų padalinio magistralinių vamzdynų bare – baro dispečeriui, tel.: 813, 862.

1 lentelė

PRANEŠIMO APIE SPROGINĘ IŠKLAUSYMO A T M I N T I N Ė	
Klausimai	Duomenys apie skambinusįjį
1. Kada sprogs sprogmuo?	1. Balsas ir kalbėjimo būdas (ramus, greitas, verkiantis, nosinis, gilus, trūkčiojantis, piktas, švelnus, normalus, mikčiojantis, įtūžęs, užslėptas, susijaudinęs, garsus, aiškus, švepluojantis, nuryjantis seiles, su akcentu, lėtas, besijuokiantis, girtas, gergždžiantis, pažįstamas, kita...) 2. Girdimi pašaliniai garsai (balsai, triukšmas, muzika, juokas, tylą, kita...) 3. Skambinusiojo kalba. 4. Skambinusiojo lytis, amžius, rasė.
2. Kur jis padėtas?	
3. Kaip jis atrodo?	
4. Kokio tipo sprogmuo? (<i>trotilas, dinamitas, amonitas, parakas, C4 ir pan.</i>)	
5. Kokios medžiagos naudojamos? (<i>radioaktyviosios, biologinės, cheminės</i>).	
6. Ar jūs padėjote sproginę?	
7. Kodėl?	
8. Koks jūsų adresas?	
9. Jūsų vardas ir pavardė?	
Svarbūs duomenys	
1. Pokalbio laikas.	
2. Data.	
3. Tel. nr., kuriuo išklaustyta pranešimas.	

Patarimai: Klausydamiesi pranešimo apie padėtą sprogmenį, išlikite ramūs, mandagūs. Klausykitės įdėmiai. Nepertraukinėkite kalbančiojo. Surinkite kiek galima daugiau informacijos, tačiau venkite sudaryti įspūdį, kad rašote. Jei reikia, duokite suprasti, kad blogai girdite. Jei galite pokalbio metu informuokite objekto vadovą. Viską užsirašinėkite pažodžiui.

10.7. Atsižvelgiant į ekstremaliosios situacijos sukeltą pavojų Bendrovės ir rangovinių organizacijų darbuotojų, lankytojų gyvybei ar sveikatai, sprendimą dėl evakavimo iš Bendrovės evakavimo punktų priima Operacijų centras.

10.8. Gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai arba karo padėties atveju Lietuvos Respublikos Vyriausybei paskelbus gyventojų evakavimą, atsižvelgdami į ekstremaliosios situacijos, karo veiksmų sukeltą pavojų gyventojų gyvybei ar sveikatai, sprendimą evakuoti gyventojus priima [3.6]:

10.8.1. kai gyventojai evakuojami iš vienos savivaldybės teritorijos į kitos (negrėtimos) savivaldybės teritoriją:

10.8.1.1. savivaldybės administracijos direktorius – dėl gyventojų evakavimo iš savivaldybės teritorijos;

10.8.1.2. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos – dėl savivaldybės, į kurios teritoriją turi būti evakuojami gyventojai;

10.8.2. kai gyventojai evakuojami į grėtimos savivaldybės teritoriją – savivaldybės, iš kurios teritorijos evakuojami gyventojai, administracijos direktorius;

10.8.3. kai gyventojai evakuojami vienos savivaldybės teritorijoje – savivaldybės administracijos direktorius.

10.9. Paskelbus karo padėtį, 10.8 punkte nurodytas sprendimas vykdomas tik gavus karo komendanto leidimą.

10.10. Gyventojų evakavimui organizuoti savivaldybėje įkuriami gyventojų surinkimo, tarpiniai gyventojų evakavimo ir gyventojų priėmimo punktai. Jų struktūra ir įkūrimo vietos numatytos savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.

10.11. Paskelbus evakavimo pradžią, gyventojai, kurie turi galimybę evakuotis savarankiškai nuosavomis transporto priemonėmis, išklaušę informaciją apie evakavimą per visuomenės informavimo priemones, privalo į priėmimo punktus evakuotis per tarpinius evakavimo punktus.

10.12. Gyventojai, kurie neturi galimybės evakuotis savarankiškai renkasi nurodytuose surinkimo punktuose, iš kurių evakuojami iki priėmimo punktų savivaldybės, evakuojančios gyventojus, transporto priemonėmis.

10.13. Sprendimą dėl gyventojų grįžimo į gyvenamąsias vietas, nustačius, kad ekstremaliosios situacijos sukulto pavojaus gyventojų gyvybei ar sveikatai nebėra, priima savivaldybės administracijos direktorius, ir atitinkamai karo veiksmų sukulto pavojaus atveju – karo komendantas.

10.14. Gyventojų evakavimą organizuoja savivaldybės Gyventojų evakavimo ir priėmimo komisija.

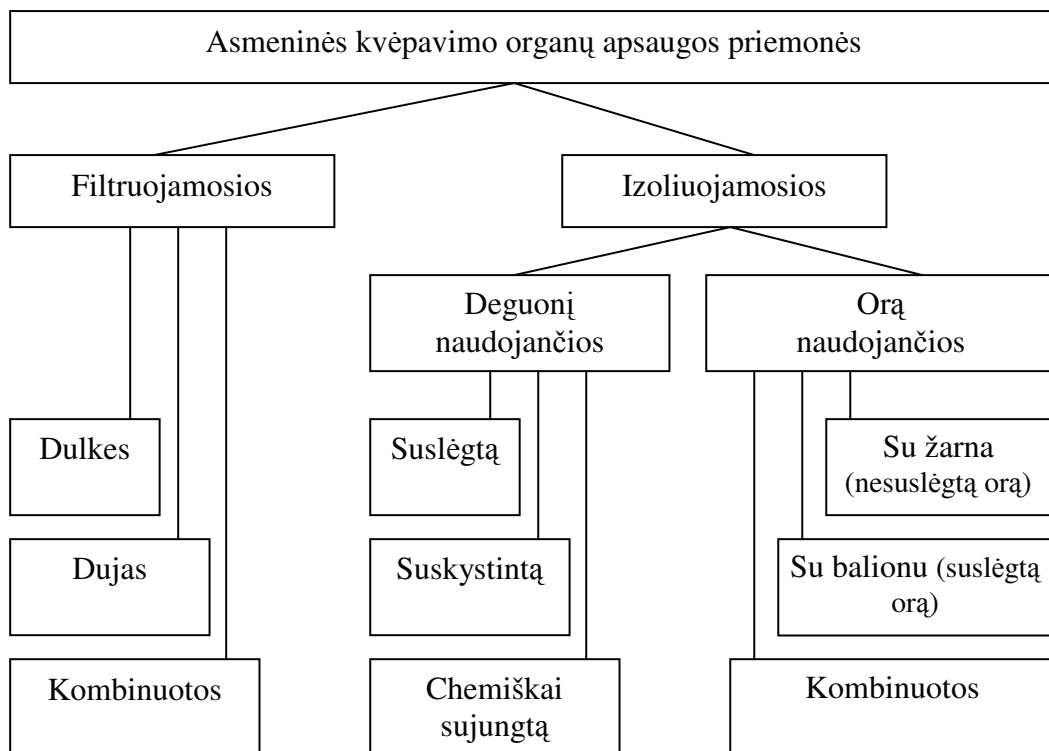
11. ASMENINĖS APSAUGOS PRIEMONĖS, TAIKOMOS BENDROVĖS DARBUOTOJŲ APSAUGAI

Susidarius ekstremaliajai situacijai ar įvykus avarijai žmonėms tenka saugotis. Žmonių apsauga ir veiklos užtikrinimas yra pagrindinis visų lygių civilinės saugos institucijų uždavinys. Tam tikslui žmonės turi būti laiku perspėti apie pavojų, turi laiku naudotis asmeninėmis apsaugos priemonėmis, pasislėpti slėptuvėse ar apsauginiuose statiniuose arba, jei reikia, turi būti evakuoti iš pavojingų teritorijų. Paprasčiausia būtų pabėgti ar išsikelti iš nelaimės vietos, tik ne visuomet galime tai padaryti. Kartais nespėjama arba negalima palikti darbo vietos dėl įsipareigojimų, nes

privaloma likviduoti avarijos padarinius, dalis įmonių turi dirbti ir nelaimės meto sąlygomis. Visą šalį apėmusios ekstremaliosios situacijos metu išvykti nebūtų kur. Todėl siekiant apsaugoti reikalingos žmonių apsaugos priemonės tose vietose, kur jie gyvena ar dirba. Apsaugos priemonės būna kolektyvinės (grupei žmonių) arba asmeninės (vienam žmogui).

11.1. Asmeninės apsaugos priemonės

11.1.1. Asmeninės apsaugos priemonės skirtos individualiai žmonių apsaugai nuo nuodingųjų dujų ir garų, radioaktyviųjų medžiagų dalelių ir biologinių medžiagų (bakterijų, virusų, grybelių) neigiamo poveikio vykdant avarijos likvidavimo darbus ar evakuojantis iš taršos zonos. Jos skirstomos į kvėpavimo takų, galvos, akių ir odos apsaugos priemones, o pagal apsaugos pobūdį į filtruojamąsias ir izoliuojamąsias (9 pav.).

9 pav. Asmeninių kvėpavimo organų apsaugos priemonių rūšys

11.1.2. Filtruojamosios pramoninės dujokaukės

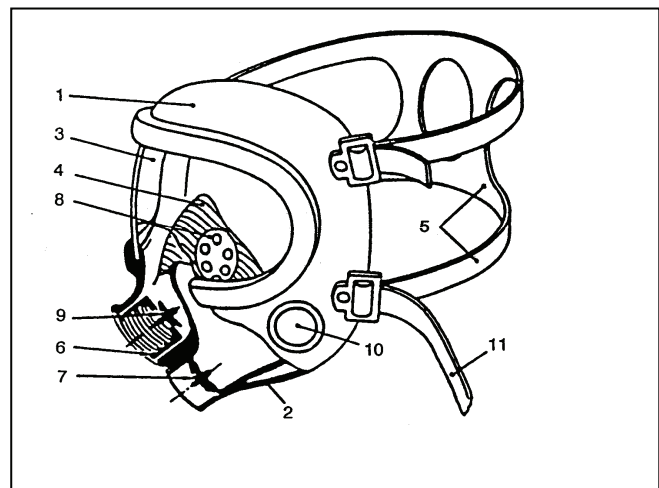
11.1.2.1. Filtruojamosios dujokaukės įkvepiamą orą išvalo (išfiltruoja) filtravimo dėžutėse (filtruose). Filtruojamosios dujokaukės darbui naudojamos tik tada, kai aplinkos ore ne mažiau, kaip 19,5 proc. deguonies, o nuodingųjų medžiagų koncentracija neviršija maksimalios filtrų apsaugos gebos, kuri gali būti nuo 0,1 – 1 proc. Filtruojamosios dujokaukės komplektą sudaro: antveidis, filtras, kvėpavimo žarna (arba be jos) ir krepšys. Bendrovės darbuotojų kvėpavimo organų apsaugai darbo ir evakuavimo metu iš cheminės taršos teritorijos naudojamos įvairių modifikacijų filtruojamosios dujokaukės ir filtrai (10 pav.).

10 pav. Filtruojamosios pramoninės dujokaukės
1– ištisinė kaukė su dulkių filtru; 2 – ištisinė kaukė su kombinuotu filtru

11.1.2.2. Antveidis

Antveidis gali būti ištisinė kaukė, dengianti burną, nosį, akis ir smakrą arba šalmas-kaukė, dengianti ir viršugalvį. Ištisinės kaukės (11 pav.) gaminamos 1, 2, ar 3 dydžių. Kaukės sandarumas, prigludimas prie veido ir dydis reguliuojamas įtempiant ar atleidžiant apygalvės dirželius.

11 pav. Ištisinės kaukės sandara

1 – kaukės korpusas, 2– antveidžio sandarinimo kraštas,
3 – žvalgos langelis, 4 – vidinė kaukė, 5 – apygalvė,
6 – jungtis, 7 – iškvėpimo vožtuvas, 8 – kontrolinis
vožtuvas, 9 – įkvėpimo vožtuvas, 10 – kalbėjimo membrą,
11 – kaklo dirželis (nešiojimo dirželis)

11.1.2.3. Filtras

Iš įkvepiamo oro išvalo įvairius teršalus. Aktyvuotos anglies filtras absorbuoja dujas ir garus, dulkių (dalelių) filtras sulaiko aerozolį: dulkes, dūmus, rūką. Dėžutė, kurioje įstatytas dulkių filtras, žymima balta juosta arba dulkių filtrai gaminami atskirose baltos spalvos dėžutėse. Naudojami pramoninių dujokaukių filtrai apsaugojimui nuo įvairių kenksmingųjų medžiagų turi atitikti Europos standarto EN 141:1990 reikalavimus pateiktus 2 lentelėje:

2 lentelė

Filtro		Naudojimo sritis	Bandomųjų dujų		Filtro apsaugos trukmė, min
tipas ir klasė	spalvinis kodas		pavadinimas	koncentracija, mg/m ³	
1	2	3	4	5	6
A 1	ruda	Organinės dujos ir garai, kurių virimo temperatūra > 65 °C (anglies tetrachloridas, aromatiniai ir naftos angliavandeniai, benzinas, 1,2-dichlorešanas, etilo alkoholis, ozonas,...)	anglies tetrachloridas CCl ₄	15 400	80
A 2				38 400	40
A 3				115 200	60
AX	ruda	Organinių junginių garai, kurių virimo temperatūra ≤ 65 °C (acetonas, 1,1-dichlorešanas, metanolis,...)	-	-	
B 1	pilka	Neorganinės dujos ir garai (chloras, druskos rūgštis, etiliolis, vandenilio sulfidas,...)	vandenilio sulfidas H ₂ S	1 700	40
B 2				8 500	40
B 3				25 600	60
E 1	geltona	Rūgščios dujos ir garai (sieros dioksidas, vandenilio fluoridas,...)	sieros dioksidas SO ₂	1 600	20
E 2				8 000	20
E 3				23 900	30
K 1	žalia	Amoniakas ir organiniai amoniako junginiai	amoniakas NH ₃	1 050	50
K 2				4 200	40
K 3				12 600	60
P 1	balta	Kietos dalelės	-	-	
P 2	balta	Kenksmingųjų medžiagų aerozoliai (aliuminio, magnio oksidai, fosforo ir sieros rūgštys, difenilaminas,...)	-	-	-
P 3	balta	Radioaktyvios ir ypač toksiškos dalelės, bakterijos ir virusai, kenksmingųjų medžiagų aerozoliai (asbestas, benzopirenas, nikotinas,...)			

Paaiškinimas

1. Filtrus galima naudoti, kai ore yra ne mažiau kaip 19,5 proc. deguonies ir kenksmingųjų medžiagų: 1-os klasės filtrams – 0,1 proc., 2-os klasės 0,5 proc., ir 3-os klasės 1 proc.;
2. Dalelių filtrai P1 klasės – iš oro išvalo kietąsias daleles > 1µm, P2 – kietąsias ir skystąsias daleles > 0,3 µm ir P3 klasės – kietąsias ir skystąsias daleles < 0,3 µm dydžio;
3. Dujų filtrų apsaugos trukmė (apsaugos geba) matuojama pagal (30 ± 0,5) l/min oro srauto greitį, (70 ± 2) proc. santykinę drėgmę ir (20 ± 1) °C temperatūrą.

11.1.2.4 Dujokaukės sandarumo patikrinimas

Užsidėjus dujokaukę, uždengti ranka ar guminiu kamščiu dėžutės dugno angą ir 3 – 4 kartus giliai įkvėpti. Jeigu įkvėpti neįmanoma, tai dujokaukę sandari ir tinkama naudoti. Dujokaukės

naudojimo metu pajutę kenksmingosios medžiagos kvapą ar dirginimą, kuo skubiau palikite chemiškai užterštą zoną ir pakeiskite dėžutę ar kaukę nauja.

11.1.3. Respiratoriai evakavimuisi

11.1.3.1. Gelbėjimosi respiratorius Mini-Scape

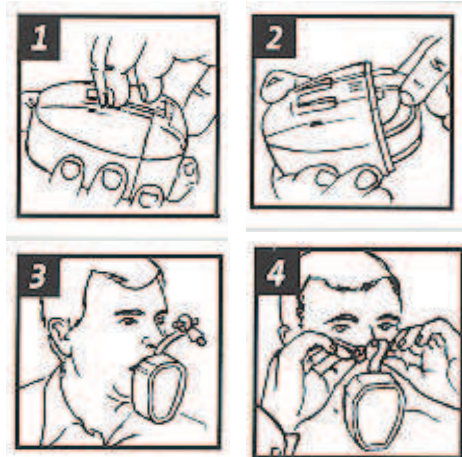
Gelbėjimosi respiratorius MSA AUER MiniScape (12 pav.) skirtas apsaugoti kvėpavimo organus nuo organinės kilmės dujų ir garų, kurių virimo temperatūra yra aukštesnė kaip 65 °C, neorganinės kilmės dujų ir garų, rūgščių ir šarminių dujų ir garų, ir skirti vienkartiniam naudojimui. Respiratoriaus MiniScape su ABEK 5 filtru apsaugos trukmė yra 5 minutės. Šis respiratorius visiškai neapsaugo nuo anglies monoksido, taip pat negalima jo naudoti, kai ore deguonies ore yra mažiau kaip 19,5 proc.

12 pav. Gelbėjimosi respiratorius MSA AUER MiniScape įpakavimo dėžutėje

Užsidėjimo tvarka (13 pav.).

1. Atidarykite įpakavimo dangtelį.
2. Išimkite iš dėžutės minifiltrą.
3. Sukąskite kandiklį ir tvirtai apžiokite jį lūpomis.
4. Užspauskite nosį spaustuku. Kvėpuokite tik per burną.
5. Užsidėję respiratorių nekalbėkite ir kuo skubiau išeikite iš užterštos teritorijos.

13 pav. Gelbėjimosi respiratoriaus MSA AUER MiniScape užsidėjimo tvarka

11.1.3.2. Gelbėjimosi respiratorius MSR 2

Gelbėjimosi respiratorius MSA AUER MSR 2 (14 pav.) apsaugo nuo organinės kilmės dujų ir garų (kurių virimo temperatūra yra aukštesnė kaip 65 °C), neorganinės kilmės dujų ir garų, rūgščių ir šarminių dujų ir garų, ir skirti vienkartiniam naudojimui. MSR 2 papildomai apsaugo nuo nuodingųjų dalelių. Respiratoriaus su ABEK P15 filtru apsaugos trukmė yra 15 minučių. Šie respiratoriai visiškai neapsaugo nuo anglies monoksido, taip pat negalime jų naudoti, kai ore yra mažiau kaip 19,5 proc. deguonies.

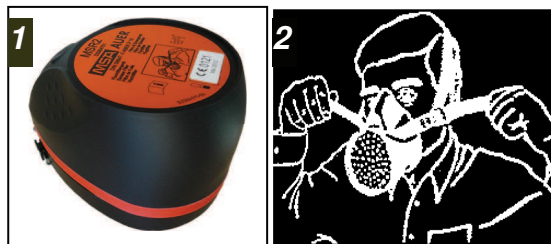
14 pav. Gelbėjimosi respiratorius MSA AUER MSR 2

Užsidėjimo tvarka (15 pav.).

1. Atidarykite įpakavimo dėžutę ir išimkite iš dėžutės respiratorių.

2. Užsidėkite respiratorių ir stipriai užveržkite dirželius.

3. Užsidėję respiratorių kuo skubiau išeikite iš užterštos teritorijos.

15 pav. Gelbėjimosi respiratoriaus
MSA AUER MSR 2
užsidėjimo tvarka

11.1.4. Izoliuojamosios kvėpavimo organų apsaugos priemonės

Izoliuojamosios kvėpavimo organų apsaugos priemonės aprūpina žmogaus kvėpavimo organus švairiu oru iš suslėgtojo oro balionų arba švaraus oro tėkmės žarna iš neužterštos aplinkos. Avarijų likvidavimui, darbui aplinkoje, kurioje yra didelė pavojingų medžiagų koncentracija, nėra aiški šių medžiagų sudėtis ir mažesnis kaip 19,5 proc. deguonies kiekis ore Bendrovėje naudojami įvairaus tipo suslėgtojo oro kvėpavimo aparatai, kurie aprūpina žmogaus kvėpavimo organus reikalingu oro mišiniu iš suslėgtojo oro balionų. Dirbti su kvėpavimo aparatu gali tik išmokyti asmenys ir žinantys suslėgtojo oro kvėpavimo aparato eksploataavimo instrukcijos reikalavimus.

11.1.5. Odos, galvos ir akių apsaugos priemonės

Asmeninės apsaugos priemonės skirtos odos, galvos, akių apsaugai avarijų atvejais, kai yra likviduojami ir lokalizuojami ekstremalaus įvykio padariniai ar vykdomi žmonių gelbėjimo darbai, turi būti pagamintos taip, kad netaptų elektros lanko, elektrostatinės iškvrovos ar smūgio sukeltu kibirkšties šaltiniu, nuo kurio esantis sprogusis mišinys užsidegtų. Avarijos atveju turi būti naudojamos greitai užsidedamos ir nusiimamos asmeninės apsaugos priemonės, jos turi patikimai apsaugoti nuo sąlyčio, įsiskverbimo ar difuzijos pro apsauginį sluoksnį, pasižymėti termoizoliacinėmis savybėmis, numatytomis sąlygomis mechaniškai atsparios. Tam yra naudojamos įvairios asmeninės apsaugos priemonės gaminamos su įvairiomis, vienoms ar kitoms ekstremalioms sąlygoms pritaikytoms savybėmis: apsauginiai ir specialūs drabužiai, t. y. kostiumai, apsiaustai, kombinezonai, liemenės; guminė avalynė, apsauginiai batai, pirštinės, apsauginiai šalmai, galvos apsauginiai gaubtuvai, apsauginiai akiniai ir panašiai [3.11].

12. DARBUOTOJŲ PSICHOLOGINIS PASIRENGIMAS. ELGSENA EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ METU

12.1. Ekstremalios ar ypatingos sąlygos, kuriose gali atsidurti žmogus, įprastai sukelia psichologinę ir emocinę įtampą. Vieniems tai pasireiškia vidinių gyvybinių resursų mobilizavimu, kitiems – sumažėjusiu darbingumu arba visišku neveiklumu, sveikatos pablogėjimu, fiziologiniais ir psichologiniais reiškiniais [3.12].

12.2. Kiekvienas žmogus fiziniu ir psichiniu požiūriu yra skirtingas. Nors stresinėse situacijose žmonės elgiasi vienodai, tačiau civilinės saugos veiksmų efektyvumas priklauso nuo moralinio ir psichologinio pasiruošimo lygio, sugebėjimo nugalėti baimę, išvengti sąmyšio ir būti veikliam susidariusioje situacijoje vadovaujant, organizuojant avarijos likvidavimą ir teikiant pirmąją pagalbą nukentėjusiesiems.

12.3. Pagrindinė kliūtis efektyviai veikti ekstremaliosios situacijos metu yra baimė, pasireiškianti bendra žmonių reakcija į kilusį pavojų arba kitaip vadinama sąmyšiu (panika).

12.4. Baimės priežastys yra įvairios, tačiau dažniausiai ji kyla iš savisaugos instinkto. Baimės jausmas yra visiškai įprastas ir žmogų persekioja nuo pat vaikystės, tačiau nuolatinis baimės jausmas kasdieniniame gyvenime ar darbe gali būti valdomas ir iš dalies įveikiamas.

12.5. Šiuolaikinėje visuomenėje žmogus turi būti tvirtas, drąsus, aktyvus, ryžtingas. Nors kartais kylanti baimė ir suteikia žmogui papildomų jėgų, energijos, stiprumo, bet nuolatinis jos buvimas gali sukelti nuolatinę įtampą, kurios rezultatai beveik visada būna neigiami. Psichiatrai teigia, kad bet kokia įtampa sukelia nerimą. Esant tokiai būsenai organizme suaktyvėja medžiagų apykaita, žmogus pradeda prakaituoti, padidėja kraujospūdis, padažnėja pulsas, sutrinka žarnyno veikla ir pan. Visa tai tarsi ruošia organizmą savigynai – stengtis įveikti grėšiančius pavojus arba atvirakščiai bėgti nuo jų. Reikia nepamiršti, kad nuo baimės jausmo iki tikro sąmyšio lieka tik vienas žingsnis, nuo kurio būtina žmones sulaikyti – kitaip šis reiškinys greitai tampa nevaldomas, apimantis vis daugiau žmonių. Jeigu nelaimė įvyksta labai netikėtai ir žmogus nespėja pabėgti iš nelaimės vietos, tai laiku įtraukus žmogų į pagalbos nukentėjusiesiems teikimo procesą, galima sumažinti nelaimės ir sąmyšio padarinius.

12.6. Ypač didelio pavojaus metu galimos trys svarbiausios žmonių psichikos būklės:

12.6.1. Normalus elgesys, savitvarda – žmogus supranta susidariusias aplinkybes, sugeba padėti kitiems, vykdyti veiksmus;

12.6.2. Stiprus emocinis sutrikimas, didelė įtampa, pasimetimas, suvokimo stoka – žmogus laukia nežinodamas, ką daryti;

12.6.3. Sąmyšis, visiškai neprotingi veiksmai – žmogus elgiasi netikslingai, šėlsta, praranda visuotinio pojūtį ir pan.

12.7. Sąmyšis kyla ne iš karto. Paprastai pradžioje kiekvienas palygina kilusio pavojaus dydį su savo galimybėmis išsigelbėti ir tik po to, kai nebemato išeities, kai įtampa ima vyrauti ir išsigelbėjimas atrodo negalimas, kyla visuotinė suirutė. Tokios papildomos sąmyšio kilimo priežastys gali būti baimės šauksmas (Degam! Tuoj sprogs! Bėgam! ir pan.). Laiku pastebėjus kylantį pavojų imtis atsargumo priemonių ir neleisti kilti sąmyšiui yra visuomet lengviau negu jį vėliau suvaldyti.

12.8. Sąmyšio išvengti padeda šios priemonės:

12.8.1. Laiku nustatyti įtampos židiniai;

12.8.2. Rami, dalykiška, aiški ir kaskart pakartojama informacija;

12.8.3. Tikslūs ir aiškūs, laiku pateikti vadovų nurodymai, nuolatinis ryšys su pavaldiniais, gelbėjimo pajėgomis;

12.8.4. Vengimas žodžių „Sąmyšis“, „Grėsmė“, „Gali sprogti“ ir pan.;

12.8.5. Nesugebančių vadovauti nušalinimas.

12.9. Psichologiškai pasirengti ekstremaliosioms situacijoms ir nugalėti baimę padeda:

12.9.1. Psichologinės pusiausvyros išlaikymas;

12.9.2. Valios, savitvartos ugdymas;

12.9.3. Pilietiškumo ugdymas;

12.9.4. Treniruotės, pratybos, imituojant tikrus pavojus, naudojant apsaugos priemones, įpratimas dirbti sudėtingomis sąlygomis, patirtis;

12.9.5. Žinių lygio kėlimas;

12.9.6. Pasitikėjimas vadovais, savimi ir savo jėgomis;

12.9.7. Proto veiklos, minčių kontrolė;

12.9.8. Vidinis įsitikinimas, meditacija, autogeninės treniruotės.